

Joan Coromines i el País Valencià (II)

Josep Meseguer-Carbó
Universitat de Barcelona

José Enrique Gargallo Gil
Universitat de Barcelona

Heus ací la segona remesa d'aportacions, esperada amb candeletes, que arriba en aquest segon volum monogràfic "Joan Coromines i el País Valencià (II)" amb més de mitja dotzena de contribucions que s'afegeixen a les que es van publicar en la revista *eHumanista/IVITRA* 12 (2017).

Als treballs que aportaren Vicent Pitarch ("Seduït pel País Valencià, amb compromís i esperança"), Joan Ferrer, Josep Ferrer i Joan Pujadas ("Els epistolaris de Joan Coromines amb Joan Fuster i Manuel Sanchis Guarner"), Joan Veny ("Sobre algunes interferències lèxiques en valencià"), Lluís Gimeno ("Sobre lèxic botànic i diccionaris històrics"), Brauli Montoya ("*Etla, Noetla, Nompot i Vinalapó*, quatre topònims valencians meridionals que s'han transformat modernament, en l'*Onomasticon* de Coromines") i Joan Anton Verge ("Toponímia del Baix Maestrat en l'*Onomasticon Cataloniae*"), ara s'afegeixen els de Joseph Gulsoy, Germà Colón, Emili Casanova, Vicent Garcia Perales, Maria Pilar Perea, Vicent-Josep Pérez i Navarro, i Maite Mollà.

El millorament de l'obra etimològica de Coromines s'assoleix amb més documentació i dades de les que va emprar el mestre, i així ho demostra el seu deixeble i professor emèrit de la Universitat de Toronto, Joseph Gulsoy, en el text "Nova aportació del *Vocabulario de Énguera y la Canal de Navarrés* al DECat", en què el *Vocabulario* esdevé fonamental per a escatir els valors semàntics de *safareig*, o les etimologies de *cospi / gospí*, i de *panical* i *paniquesa*, que es resolen respectivament gràcies als mots *chafaret* –d'Anna i Énguera– i *chafarete* –de Villar del Arzobispo– en el primer cas, del mot enguerí *espín* en el segon, i del sentit enguerí 'card corredor' en el tercer.

La millora de les propostes etimològiques també ha estat una comesa del filòleg valencià Germà Colón, professor emèrit de la Universitat de Basilea, tal com exposa en la primera part de l'article "Joan Coromines al nord del País Valencià", en què destaca la vàlua del lexicògraf i es dol de la seua inflexibilitat per acceptar aportacions bastides sobre la documentació, com ara la del mot castellanenc *atalbar* 'estabornir, atuir, deixar ensopit, atabalar', alhora que reclama la necessitat de considerar les paraules dins les famílies semàntiques. A més, Colón aporta més de vuitanta vocables de la demarcació de Castelló (*abresquillat, acorat, bajocó, borronar, carar, caratussa, estatger, furga, gargot, garsat, gatifells, granet, granot, llaca, llambrenc, peany, regall, rutxe, seguera, taixó, varal, verdanc, xirràs*, etc.), cosa que no fa més que humanitzar la figura de Coromines, en no haver-los tractat mai o no haver-ho fet en profunditat.

El tercer treball, signat per Emili Casanova i amb el títol "L'empremta de Josep Giner en l'obra de Coromines", descobreix la figura del filòleg valencià més desconegut del segle XX, que també és el col·laborador més destacat de Joan Coromines. Josep Giner i Marco, un oficial de telègrafs format en Filologia Romànica a la Universitat de Barcelona per Pompeu Fabra i pel mateix Coromines, es descobreix en aquest extens article a partir dels seus propis textos, que són principalment notes elaborades per aportar noves dades lingüístiques o per reflexionar sobre els encerts i desencerts lexicogràfics i etimològics dels

principals diccionaris i estudiosos, entre els quals Coromines, a qui reverencia, però no dubta a indicar el motiu del seu error, això sí, amb plena voluntat de no criticar-lo mai públicament. Un recorregut per les aportacions de Josep Giner als treballs de Coromines i a les seues magnes obres, que es completen amb opinions i reflexions sobre el *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra, el *Diccionari Castellut* d'Enric Valor, el *Diccionari de la Rima* de Francesc Ferrer Pastor, amb qui col·labora estretament, o sobre el nomenclàtor de Sanchis Sivera. En conjunt, una contribució que descobreix l'origen de molts llocs comuns en la filologia valenciana, encara no superats, i desvela el punt de vista de Josep Giner i Marco sobre el castellà, l'aragonès o la llengua estàndard catalana, i mostra l'anàlisi dels mots objecte d'estudi, com ara *alzar, canela, xufa, llacorettes, roder, albixeres, tarde, vertader / verdader, calça, tabaira, guaix, crepón, espuenda, grava, rehilar, estall, clero, assagador/assegador, chillar, mentira, escamar, jabalín, guay, galope, flamenco, quitar, obispo, ruido, pesseta, francolín, ramo / carrer dels Ramellets, cansar, alfarrassar, clòtxina, jàssina, pessigolles* (variants), *boig, òliba o cop*.

Els dos treballs que segueixen des d'òptiques diferents comparen les magnes obres lexicogràfiques de Coromines amb els grans projectes lingüístics del segle XX, com ara l'*Atlas lingüístico de la Península Ibérica* (ALPI) i el *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB). El professor Vicent Garcia Perales, sota el títol "Lèxic valencià a la llum de l'ALPI i de Coromines", analitza un total de disset mots (*cabeç / cabeço / cabeçó / cabeçol / cabeçolet, terraplé, tossal / tussal / tossalet, séquia, sarp, bassi, aljub, safareig, estellador, pedra codissa / pedra manissa, cudol / còdul, llosmo, núvol / nùgol / (en)nugolat, borrosco, lo dropo, lo baconé i galdufa / galdrufa, gallerufa*) que parteixen de l'aportació de les principals obres lexicogràfiques i etimològiques en llengua catalana, especialment el DECat de Coromines i el DCVB d'Alcover, Moll i Sanchis, per concloure l'autonomia i la solidesa de l'obra corominiana, però entenent que accepta perfectament la completió a partir d'obres com l'ALPI i el DCVB.

La professora Maria Pilar Perea, amb el títol "La presència del DCVB en l'obra de Joan Coromines", quantifica en més d'un miler les referències a Coromines dins del DCVB, especialment en les propostes etimològiques, però també en definicions, topònims, antropònims, variants ortogràfiques, fonètica o citacions documentals; i estudia les citacions recíproques de les obres de Coromines i les d'Alcover i Moll, per destacar la neutralitat de les del DCVB i la parcialitat de les del DECat, especialment quan es refereixen a mossèn Antoni M. Alcover.

Des de l'àrea meridional de la llengua, el treball de Vicent-Josep Pérez i Navarro, sota el títol "En Joan Coromines i el sud del País Valencià: una llavor a una terra en saó", destaca la coneixença del vocabulari rural del mestre i els beneficis que això reporta als estudiosos en les traduccions, i també com d'indispensable resulta l'obra corominiana com a punt de partida de la investigació local.

L'onomàstica també té un espai en aquest segon monogràfic perquè la tècnica d'onomàstica de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, Maite Mollà, en "La toponímia de la Canal de Navarrés en l'obra de Joan Coromines", aporta una aproximació a la història, a l'orografia i als topònims, majors (*la Canal de Navarrés, Millars / Millares, Énguera / Enguera / Engra, Bolbait / Bolbaite, Xella / Chella, Bicorn / Bicorn, Navarrés, Quesa, Anna, Massís del Caroig / Macizo del Caroché, Mola de Cortes / Muela de Cortes, Riu d'Escalona / Río de Escalona, Riu de Sellent / Río de Sellent / Rambla de Bolbaite, Riu Grande / Río Grande, Rambla de la Molinera*) i menors (*Benacancel, Benalaz, Benali,*

Benedriz / Benedrís, Santich / Santitx / Santix, Charcum), d'una comarca en què l'aportació de Coromines és indispensable per conèixer la realitat lingüística de l'àrea.

Tot plegat, treballs que testimonien l'indubtable aprofitament que, vint anys després, encara permet l'ardida piràmide corominiana i, més concretament ací, el seu llegat etimològic i filològic sobre la terra i la llengua entre el Sénia i el Segura.